

Studie potenciálu

**Tvoření společných tematických značkových Stezek
kulturní a přírodní turistiky v celé podporované oblasti
programu Interreg Česká republika – Polsko**

autoři:

dr Marta Drozdowska

dr Magdalena Duda-Seifert

dr Izabela Gruszka

mgr Marcin Gruszka

dr Martin Sauer

Vratislav, 2017

OBSAH:

1. Úvod
2. Metodika výběru turistických atrakcí s největším potenciálem.
3. Vybrané atrakce podle kategorie
 - a. územní rozvržení měst
 - b. hrady a zámky
 - c. sakrální objekty
 - d. muzea a galerie
 - e. vojenské a martyrologické objekty
 - f. technické objekty
 - g. objekty lidové architektury
 - h. lázně
 - i. přírodní objekty a oblasti
 - j. aktivní turistika
4. Závěr

Přílohy:

Společné tematické stezky kulturní a přírodní turistiky v tabulkách

- a. územní rozvržení měst
- b. hrady a zámky
- c. sakrální objekty
- d. muzea a galerie
- e. vojenské a martyrologické objekty
- f. technické objekty
- g. objekty lidové architektury
- h. lázně
- i. přírodní objekty a oblasti
- j. aktivní turistika

Společné tematické stezky kulturní a přírodní turistiky na mapách

- a. územní rozvržení měst
- b. hrady a zámky
- c. sakrální objekty
- d. muzea a galerie
- e. vojenské a martyrologické objekty
- f. technické objekty
- g. objekty lidové architektury
- h. lázně
- i. přírodní objekty a oblasti
- j. aktivní turistika

1. Úvod

Turistický potenciál je pojem, který je v turistických výzkumech používán dosti často, ačkoliv neexistuje jedna oficiální definice a různí badatelé jej interpretují různě. Nejobecněji tento pojem definují Zajadacz a Śniadek (2009), kteří tvrdí, že se jedná o celek faktorů rozhodujících o možnostech rozvoje turistiky v dané oblasti¹. Širší definici navrhuje Naumowicz (1993), který turistický potenciál označuje za „komplex kompletních, vzájemně se doplňujících turistických statků, jehož funkcí je zajištění podmínek pro uspokojení turistických potřeb existujících v dané oblasti. Zahrnuje vyhledávání turistických atrakcí turisty, které jsou turistickým přírodním a turistickým kulturním potenciálem, a také zařízení, čili technický potenciál“.² Podobným způsobem tento pojem chápou Kaczmarek, Stasiak, Włodarczyk (2005), podle nichž turistický potenciál tvoří všechny prvky zeměpisného prostředí a jednání člověka, která jsou využívána k provozování nebo zabývání se turistikou³.

Lze tak konstatovat, že ve struktuře turistického potenciálu klíčovou roli plní turistické hodnoty a atrakce doplněné o příslušně přizpůsobenou turistickou infrastrukturu a informační prvky nezbytné pro rozvoj současného cestovního ruchu.

Vyhodnocení turistického potenciálu umožňuje určit nejcennější turistické hodnoty a atrakce, určit hlavní směry rozvoje cestovního ruchu a určit značkové turistické produkty turistického místa, oblasti či regionu.

a) Cíl studie

Hlavním cílem této studie je vyhodnotit turistický potenciál v podporované oblasti programu Interreg V-A Česká republika - Polsko, kterou je česko-polské pohraničí. Za účelem realizace hlavního cíle autoři:

- určili nejdůležitější kritéria turistické valorizace (podrobně v bodě c této kapitoly);
- provedli analýzu veškerých turistických hodnot a atrakcí existujících ve zkoumané oblasti;
- provedli výběr klíčových, z hlediska rozvoje cestovního ruchu, turistických objektů;
- určili společné značkové tematické stezky kulturní a přírodní turistiky v podporované oblasti.

Získané výsledky byly prezentovány v popisné, tabulkové a kartografické podobě.

b) Rozsah studie

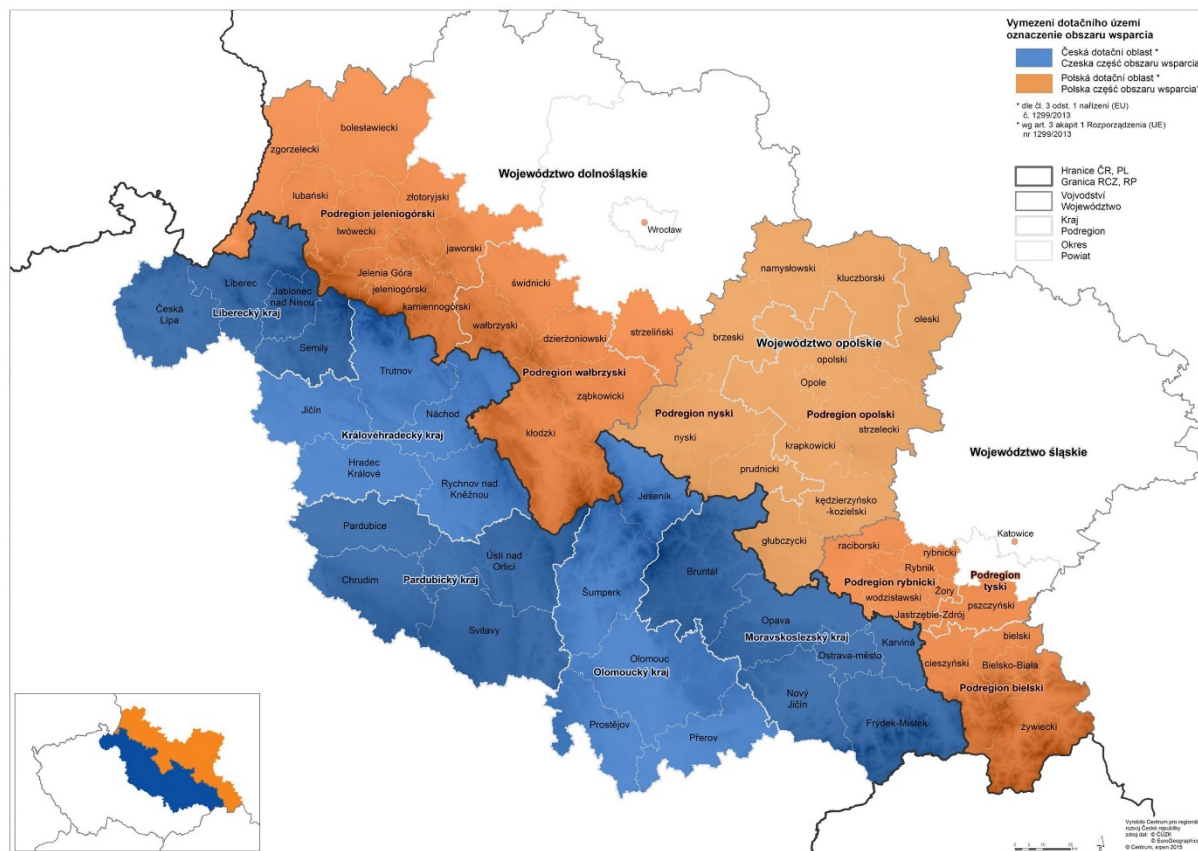
1 Zajadacz A., Śniadek J., 2009, Ocena potencjału turystycznego [w:] Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki, t.III, Walory i atrakcje turystyczne, Potencjał turystyczny, Plany rozwoju turystyki, Wydawnictwo UAM, Poznań

2 Naumowicz K.,1993, Potencjał turystyczny i regionalizacja turystyczna Polski. Uniwersytet Szczeciński, Rozprawy i Studia, t. CCX 136, Szczecin

3 Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B., 2005, Produkt turystyczny, PWE, Warszawa

Program Interreg V-A Česká republika - Polsko zahrnuje následující regiony: v České republice - Liberecký kraj, Královohradecký kraj, Pardubický kraj, Olomoucký kraj a Moravskoslezský kraj, v Polsku – Slezské vojvodství (bielský a rybnický podregion), Dolnoslezské vojvodství (jelenohorský a valbřišský podregion), Opolské vojvodství (niský a opolský podregion). V Polsku program zahrnuje rovněž území okresu Strzelin (vratislavský podregion v Dolnoslezském vojvodství) a okresu Pszczyna (tyský podregion ve Slezském vojvodství).

Obr.1. Polsko-české pohraničí – podporovaná oblast v rámci programu Interreg V-A

Zdroj: <http://www.bezpecnepohranici.eu/userFiles/map.jpg> [datum přístupu: 04/03/2018]

Podporovaná oblast polsko-českého pohraničí zahrnuje území o rozloze téměř dvaceti čtyř tisíc (23 959) km². Podporovaná oblast je rovnoměrně rozdělena mezi Polsko (51% rozlohy – 23 959km²) a Českou republiku (49% rozlohy – 23 144 km²). Oblast pohraničí má téměř sedm milionů obyvatel (6 948 199), úměrně na obou stranách hranice: v Polsku 52% - 3 595 868), v České republice 48% - 3 352 331).

Tab. 1. Administrativní území celky, dle pokynů Evropské unie [Eurostat], polsko-českého pohraničí podle rozlohy a populace, 2017.

NUTS 2	NUTS 3	LAU 1	rozloha [km ²]	Populace k 01.01.2017	počet turistů
--------	--------	-------	----------------------------	-----------------------	---------------

Dolnoslezské vojvodství	jelenohorský podregion		5 569	10 371	558 059	1 252 636	1 548 922
	valbříšský podregion		4 180		650 502		
	vratislavský podregion	okres Strzelin	622		44 075		
Opolské vojvodství	niský podregio		4 092	9 412	366 250	950 710	408 919
	opolský podregion		5 320		584 460		
Slezské vojvodství	rybnický podregion		1 352	4 176	623 357	1 392 522	971 530*
	tyský podregion	okres Pszczyna	4 71		109 954		
	bielský podregion		2 353		659 211		
Severovýchod	Královéhradecký kraj		4 759	4 759	550 804	550 804	1 158 127
	Liberecký kraj		3 163	3 163	440 636	440 636	863 520
	Pardubický kraj		4 519	4 519	517 087	517 087	443 717
Střední Morava	Olomoucký kraj		5 273	5 273	633 925	633 925	600 106
Moravskoslezsko	Moravskoslezský kraj		5 430	5 430	1 209 879	1 209 879	816 653

*nebyl zohledněn počet turistů v okrese Rybnik a Jastrzębie-Zdrój vzhledem ke statistickému tajemství a nezveřejnění dat v databázi Hlavního statistického úřadu.

Zdroj: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>, <https://www.czso.cz/csu/czso/16-tourism-4ahp43fe6j> [datum přístupu: 04/03/2018].

Oblast polsko-českého pohraničí je z přírodního hlediska neobvykle různorodá. V této oblasti se vyskytují téměř všechny formy reliéfu terénu od nížin, přes vrchovinné oblasti, podhorské kotliny, předhůří a hory. Nejdůležitějším prvkem krajiny jsou hory, které z jedné strany tvoří hranici dělící dva státy, a z druhé strany mohou být současně symbolem společného dědictví. Největším horským masivem nacházejícím se zcela v podporované oblasti jsou Sudety ležící ve středozápadní části zkoumané oblasti, na území Dolnoslezského a Opolského vojvodství, a Libereckého, Královéhradeckého, Pardubického, Olomouckého a Moravskoslezského kraje. Zásadní význam mají pro cestovní ruch rovněž Beskydy nacházející se v jihovýchodní části oblasti, na území Moravskoslezského kraje a Slezského vojvodství.

2. Metodika výběru turistických atrakcí s největším potenciálem.

Myšlenkou projektu je vytvořit nabídku tematických stezek pro mezinárodní cestovní ruch v regionu polsko-českého pohraničí. Turistické stezky jsou založeny na vhodném výběru turistických atrakcí. Pojmy turistické hodnoty a atrakce jsou v popisu projektu používány zaměnitelně, oba tyto pojmy totiž definují specifické vlastnosti, prvky přírodního prostředí a projevy aktivit člověka, které jsou předmětem zájmu turistů. Cílovým segmentem projektu jsou turisté přijíždějící v rámci krátkodobé turistiky za účelem poznání nebo rekreace: Poláci do České republiky nebo Češi do Polska. Zadání tak spočívalo ve výběru skupiny cca 200 objektů a oblastí, které jsou pro zahraničního turistu nejatraktivnější. Příkladem atrakcí vysoké úrovně, avšak z hlediska tuzemského turistu, je například zámek v Ratibořicích

v Královehradeckém kraji. Ačkoliv patří do skupiny nejnavštěvovanějších objektů tohoto typu v České republice, zájem o něj vyplývá z jeho spojitosti se slavnou českou spisovatelkou Boženou Němcovou, a proto v tomto projektu nebyl brán v potaz. O turistické atraktivitě objektu nebo oblasti rozhodují tři prvky, a to stupeň hodnoty, turistické zázemí a přístupnost. Vzhledem ke stanovení předpokladu, že turisté se během víkendových výletů pohybují především vlastním automobilem, došlo k úpravě kritérií a bylo upuštěno od vyhodnocení komunikační přístupnosti zkoumaných hodnot.

Inventarizace turistických atrakcí pro účely projektu probíhala při stanovení shora uvedených předpokladů v několika etapách:

- a) v první řadě bylo určeno deset základních kategorií atrakcí z pohledu jejich geneze a funkcí plněných v minulosti a v současnosti (tematické skupiny),
- b) následně byla zpracována kritéria pro výběr objektů a míst s nejvyšším významem a potenciálem pro rozvoj poznávací nebo všeobecně aktivní turistiky a pro každou kategorii,
- c) ve třetí etapě na základě návrhů partnerů projektu – lokálních představitelů a představitelů regionálních turistických organizací, dostupných statistických zdrojů a vědeckých a populárně vědeckých prací byla provedena inventarizace zdrojů pro každou ze stanovených kategorií,
- d) v poslední fázi byl na základě stanovených kritérií proveden výběr nejrepresentativnějších objektů splňujících podmínky stanovené ve druhé etapě.

V závěrečné etapě práce byly zpracovány mapy s lokalitami atrakcí vybraných v každé tematické skupině.

Stanovené kategorie (tematické skupiny) mapují klasifikaci turistických atrakcí z hlediska jejich geneze (kulturní – vytvořené člověkem a přírodní), jejich funkce v současnosti a minulosti a roli v turistice (poznávací a cíle aktivní turistiky). Zde můžeme rozlišit objekty bodové povahy (muzea, zámky, kostely) a oblastní povahy (urbanistické celky, lázně, chráněné oblasti), a výjimečně také lineární povahy (řeky v nabídce raftů).

Hodnotící kritéria jsou univerzální povahy, avšak v rámci každé kategorie byly mírně upraveny podle charakteru atrakce. Zásadní valorizační kritéria je možné rozdělit do tří skupin (tab.4):

- a) stupeň hodnoty,
- b) přizpůsobení návštěvnosti,
- c) dostupnost informací.

V případě každé hodnoty o finálním výběru rozhodovala kumulativní existence vlastností, které splňují tři základní skupiny kritérií, a následně analýza podle kritérií přijatých v rámci každé z kategorie hodnot.

Tab. 2. Kritéria klasifikace turistických atrakcí pro cíle projektu.

P.č.	Skupina kritérií	Kritéria
I	Stupeň atrakce a)	a) vnější odborné vyhodnocení (registry vyznačující objekty a místa nejvyšší úrovně), oficiální status;

		b) b) věk c) c) čistota stylu, reprezentativnost daného jevu, d) d) unikátnost e) e) monumentalita, měřítko, velikost, f) f) poloha v krajině, g) g) počet turistů
II	Přizpůsobení cestovnímu ruchu	a) dostupnost, turistické zázemí (parkoviště, trasy prohlídek, informační tabule, vzdělávací stezky), b) prvky organizace a vzdělávání (průvodce, multimediální zařízení, interaktivní výstavy), c) prvky doprovodné infrastruktury: obchůdek se suvenýry, kavárna nebo restaurace v objektu/v oblasti
III	Informace pro turisty	a) webové stránky objektu s dostupnou informací o dostupnosti a cenách, b) v případě urbanistických celků dostupnost infocentra

Zdroj: vlastní zpracování.

V první skupině kritérií, určujících stupeň hodnoty, byly v první řadě vybírány objekty a místa mezinárodního významu zapsané na seznam světového dědictví UNESCO (dva Kostely míru v Dolním Slezsku a zámek v Litomyšli v Pardubickém kraji) a ty, které patří do Světové sítě geoparků UNESCO (Hora sv. Anny v Opolském vojvodství, Krkonošský národní park v Dolnoslezském vojvodství a Železné Hory v Pardubickém kraji). Následně byly zohledněny vybrané objekty na národní úrovni patřící mezi Památníky dějin v Polsku (šest v Dolním Slezsku: dva Kostely míru, katedrála ve Svidnici, komplex dávného opatství cisterciáků v Křešově, zámek v Łomnicy – jako představitel komplexi zámků Jelenohorské kotliny a papírenský mlýn v Dušnikách Zdroji). V České republice národní úroveň v souvislosti s objekty a kulturními komplexy určuje zápis do seznamu národních kulturních památek a městských a vesnických památkových rezervací. Nejvyšší úroveň povrchové ochrany přírodních hodnot mají v obou zemích národní parky (přeshraniční Krkonošský NP a Národní park Stolové hory). Cenné přírodní hodnoty jsou chráněny rovněž v podobě chráněných oblastí (CHKO v České republice) a rezervací, avšak v tomto posledním případě nejsou vždy zpřístupněné turistům. Pokud se jedná o kulturní objekty, ocenění a ochrana nejcennějších objektů v Polsku je realizována prostřednictvím zápisu do registru památek, v České republice je ochrana zajišťována udělením statusu městské nebo vesnické památkové zóny. Avšak v souvislosti s kulturními hodnotami národní úrovně a přírodními oblastmi jinými nežli geoparky a národní parky o finálním zahrnutí do projektu rozhodovala také ostatní kritéria. V rámci analýzy lázní výchozí skupinu tvořila místa s oficiálním statusem lázní.

Jedněmi z rozhodujících vlastností pro kulturní hodnoty byly věk historického objektu a čistota a reprezentativnost stylu. V prvním případě rozhoduje pravidlo, že čím je budova starší, tím je cennější, a to vzhledem k menšímu počtu zachovaných objektů z dané doby. Takovým příkladem může být románská rotunda v Těšíně. Ve druhém případě má čistota formy vzdělávací hodnoty a vyznačuje se krásou vyplývající ze soudržnosti architektonické koncepce. Může to být celý objekt nebo jeho část reprezentující danou epochu nebo styl. Na příklad dělostřelecká tvrz Bouda u městečka Králíky je jako jediná z pěti tvrzí vybudovaných v letech 1935-38 ve své původní podobě zpřístupněna návštěvníkům.

O výjimečné úrovni hodnoty rozhoduje rovněž její unikátnost. Na příklad Muzeum plynárenství v Paczkowie byly vytvořeno v bývalé plynárně a je jediným objektem v Polsku, ve kterém se zcela dochovala zařízení k výrobě městského plynu. Muzeum ve městě Racibórz má ve své sbírce mumii 20-leté Egyptanky starou téměř 3 tisíce let. Kostel Wang v Karpaczi reprezentuje skupinu skandinávských středověkých dřevěných kostelů. Bozkovské jeskyně jako jediné v České republice vznikly v dolomitových skalách.

Monumentalita, velké měřítko nebo výjimečná velikost objektu rozhodují o jeho atraktivitě pro potenciálního návštěvníka, jelikož jsou spojeny zároveň s působením na emoce, a také s možnostmi delší návštěvy takového msta. Takovým příkladem může být zámek Książ u Valbřichu, který má ze všech dolnoslezských zámků největší kubaturu, a je třetí největší v Polsku. Pevnost Olomouc se řadí mezi největší tvrze v celé habsburské monarchii. V případě komplexů historických objektů hodnotu zvyšuje přítomnost dodatečných prvků, jako je rozlehlý park, oranžerie či prvky malé zahradní architektury v zámeckém a zahradním komplexu či křížové cesty, růžencových kaplí a jiných objektů sakrální architektury v klášterním komplexu (jako v Bardu). A podobně i v případě lázní rozhodovala o zahrnutí do projektu přítomnost parku, haly pro konzumaci vody z pramenů či lázeňské divadlo. U muzeí byl vyznačující vlastností výjimečně vysoký počet exponátů jako např. v případě Slezského muzea v Opavě, které je díky impozantním sbírkám čítajícím okolo 2 400 000 exponátů na třetím místě v České republice. Mezi přírodními hodnotami je Jeskyně Na Pomezí v Olomouckém kraji největším komplexem krasových jeskyň v České republice, a Velké mechové jezírko v Rejvízu je největším rašeliništěm na Moravě. V případě zoologické zahrady je rozhodující vlastností o jeho atraktivitě počet druhů zvířat, a v případě arboreta počet druhů rostlin. V případě aktivní turistiky bylo podobným způsobem na prvním místě přihlíženo ke střediskům zimních sportů, skládajícím se z několika celků nacházejících se vedle sebe a spojených do jednoho velkého komplexu, fungujících na bázi společného skipasu. Takovým střediskem je pro běh na lyžích areál Ski Bílá v Moravskoslezském kraji, který zahrnuje celkem 80 kilometrů běžeckých tratí.

Kritérium související s malebnou polohou v krajině obvykle znamená objekt, který je v dané krajině dominantou, jako například charakteristický tvar hradu Trosky, který se stal symbolem Českého ráje nebo klášter na Hoře Matky Boží vybudovaný na původně poutním místě na vrcholu hory, k němuž vede křížová cesta z centra Králík. Podobně byly zohledněny některé přírodní dominanty, jako Lysá hora v Moravskoslezském kraji, která je nejvyšším vrcholem Moravskoslezských Beskyd, z něhož se naskýtá panorama západních hřbetů slovenských Karpat.

Dodatečným ověřovacím prvkem byl v rámci národních hodnot, ale také v rámci jednotlivých kategorií, vysoký počet návštěvníků během roku.

Do druhé skupiny kritérií patřila kritéria spojená s **přizpůsobením atrakce potřebám turistiky** poznávací nebo rekreační povahy. Základním předpokladem byla dostupnost objektu nebo místa, čili možnost vstupu do uzavřeného objektu, jako je kostel nebo zámek v určitých časech nebo možnost bezpečného zaparkování vozidla a možnost přístupu k přírodně cenné oblasti. Absence dostupnosti takovou atrakci diskvalifikoval. Hodnoceno

bylo rovněž základní turistické zázemí, jako přítomnost parkoviště, a v případě přírodních hodnot přítomnost tras prohlídek, informačních tabulí nebo vzdělávací stezky. Pokud se jedná o zámky, hodnotu objektu zvyšoval větší počet prohlídkových tras, podobně jako dodatečné prvky v rámci organizace prohlídek a vzdělávání, jako je zajištění průvodce po objektu, využití multimediální a interaktivní techniky v rámci expozice. Posledním hodnoceným prvkem v této skupině kritérií byla přítomnost objektů tak zvané doprovodné infrastruktury, jako je obchůdek se suvenýry, kavárna nebo restaurace v objektu nebo ve zkoumané oblasti. Specifickou kategorií jsou hodnoty aktivní turistiky, jelikož zde byla v první řadě hodnocena úroveň turistického zázemí oblasti, čili na příklad počet a délka lyžařských tratí, MTB tras, propustnost a standard lanovek a lyžařských vleků.

Poslední skupina kritérií **se týkala informací pro turisty**. Nezbytnou podmínkou pro zahrnutí do projektu byly funkční webové stránky objektu nebo oblasti s uvedenými informacemi na téma dostupnosti objektu nebo oblasti a případných cen a podmínek vstupu na jeho území. V případě urbanistických celků takovou podmínkou byla dostupnost informačního centra.

3. Vybrané atrakce podle kategorie

a. územní rozvržení měst

Územní rozvržení měst určují historické prvky městského prostoru (např. středověkých či renesančních měst). Územní rozvržení měst je odolné proti přeměnám, obvykle je trvalejší nežli forma a funkce zástavby. Bohužel, slabou stránkou mnoha měst je jejich komplikovaná interpretace v terénu. Turisté si málokdy všímají územního rozvržení ulic či náměstí. Proto je velice důležitá vhodná informace (jako informační centrum, označená mapa s centrem města či vysvětlivky, značky v terénu), aby se turistům usnadnil příjem informací a význam územního rozvržení.

Do studie potenciálu bylo zahrnuto celkem 20 měst, z nichž 11 bylo na území Polska a 9 v České republice. Nejvíce z Dolnoslezského vojvodství (5), dále ze Slezského vojvodství (4) a Královéhradeckého kraje (3).

b. hrady a zámky

Hrady a zámky patří mezi světskou architekturu obranného nebo rezidenčního charakteru. Často jsou významnými příklady architektonického stylu a současně prezentují historické hodnoty spojené s významnými rody – představiteli aristokracie a vyššího duchovenstva. Malebná poloha nebo dodatečné prvky komplexu, jako jsou parky, hospodářské budovy či objekty tzv. malé architektury zvyšují z pohledu cestovního ruchu jejich úroveň. Bohaté vybavení interiérů či přítomnost muzea jim často přidávají na atraktivitě. V předmětné oblasti bylo zkoumáno dvacet šest objektů patřících do této kategorie. Tento vysoký počet hovoří o bohaté historii pohraničí a obranných hodnotách spojených s lokalitami dávných tvrzí v horské oblasti podél historických obchodních tras.

Existuje zde velká nerovnováha, jelikož v Polsku se nachází pouze devět objektů z této skupiny. Jedná se o důsledek válečných škod v Dolním Slezsku a účelové politiky ničení dědictví, které vlády Polské lidové republiky považovaly za cizí. Tři objekty v Polsku mají povahu pevnosti (Grodno, Czocho a Bolków), v České republice dvanáct objektů nese název hrad, ačkoliv některé z nich se dochovaly jako zřícenina (např. Kunětická Hora, Hukvaldy, Trosky), a k jiným byly přistavěny reprezentativnější objekty (Svojanov, Bouzov, Šternberk). Starší stavby v gotickém slohu se dochovaly na příklad na hradech Kost a ve Svojanově. Nejreprezentativnější charakter však mají hrady a zámky vybudované v jednom dominujícím stylu. Objekty v Litomyšli a Opočně v České republice a v Brzegu jsou krásnými příklady renesance, a zámky v Pszczynie, Sychrově a Dětenicích reprezentují barokní sloh. Mladší objekty nebo objekty pocházející z XIX. století (Kamieniec Ząbkowicki), nebo silně v tomto období přestavěné (Moszna), nabízejí poznání historizujících slohů, jako například novogotika. Zámek v Litomyšli byl zapsán do seznamu UNESCO, a až devíti z ostatních objektů této kategorie v České republice byl udělen status národní kulturní památky. V Polsku barokní zámek v Łomnicy reprezentuje skupinu zámeckých a parkových komplexů v Jelenohorské kotlině, které byly uznáno za památník dějin.

c. sakrální objekty

Sakrální objekty patří vzhledem ke své funkci mezi památky architektury specifické povahy. Přitahují návštěvníky mající zájem nejen o dějiny architektury, jelikož románský, gotický a barokní sloh byly často nejplněji realizovány v sakrálních objektech, ale také o dějiny umění, jelikož interiéry kostelů jsou často vybaveny veledíly v podobě maleb a soch. Dodatečné náboženské či poznávací hodnoty jsou spjaty také s poutními místy. Do této skupiny patří kostely, kláštery, kaple a komplexy malé sakrální architektury.

V důsledku analýzy bylo v oblasti studie vyzdvihnuto 22 sakrálních objektů, z nichž třináct se nachází na území Polska a devět v České republice. Nejcennější jsou vzhledem ke statusu světového dědictví UNESCO dva Kostely míru ve Svídnici a Jaworu vybudované ze dřeva, hlíny, písku a slámy v XVII. století, které jsou v současné době považovány za největší svatyně s hrázděnou konstrukcí v Evropě. Třetí svatyní reprezentující stavby ze dřeva je unikátní středověký kostel Wang v Karpaczi, který byl na toto místo přestěhován v XIX. století z Norska pruským králem Fridrichem Vilémem IV. Jednou z nejstarších památek polského stavebnictví je románská rotunda v Těšíně, zatímco ranou gotiku zastupuje komplex cisterciáckého opatství v Rudech. Pět svatyní je příkladem gotické architektury, jedná se o katedrálu ve Svídnici, baziliku v Nise, katedrálu sv. Václava a kostel sv. Mořice v Olomouci a konkatedrálu v Opavě. Největší skupina osmi objektů reprezentuje vyspělý barokní styl, a to díky příslušnosti tohoto území od XVI. do XVIII. století ke katolické monarchii Habsburků. Jedná se o bývalé cisterciácké klášterní komplexy v Křešově a Henrykowie, sanktuária v Bardu, Wambierzycích a na Hoře sv. Anny, baziliku v Jablonné v Podještědí, kostel v Hejnicích a baziliku na Svatém Kopečku u Olomouce. Unikátní je kostnice v Čermné z počátku XIX. století.

d. muzea a galerie

Muzea a galerie tradičně patří mezi důležité turistické atrakce. Jejich úroveň zvyšují takové vlastnosti jako objem sbírek či unikátnost. V důsledku analýzy pro potřeby studie byla identifikována skupina dvaceti pěti nejatraktivnějších objektů z této kategorie, z toho deset v Polsku a patnáct v České republice. Regionální muzea nacházející se na území České republiky (Liberec, Pardubice a Opava) a tři na území Polska (Jelenia Góra, Racibórz, Cieszyn). Povahu regionálního muzea, ačkoliv tematicky věnovaného včelařství, má objekt v Kluczborku, spojený s osobou kněze Jana Dzierżonia. Velmi bohaté sbírky má Arcidiecézní muzeum v Olomouci. Jediná vybraná Galerie výtvarného umění v Ostravě prezentuje velmi zajímavé sbírky maleb. Ostatních šestnáct muzeí lze označit za specializovaná, včetně muzeí silně spjatých s tradicemi lidového umění, jedná se o Muzeum krajky ve Vamberku, Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi, Třebechovické muzeum Betlémů či Muzeum řemesel v Letohradu v České republice, a také Muzeum tkalcovství v Kamienné Górze. Muzeum Olomouckých tvarůžků v Lošticích je spjata s kulinářstvím, zatímco tři muzea mají přírodovědnou povahu, a to Muzeum starokladrubského koně ve Slatiňanech, Mineralogické muzeum ve městě Szklarska Poręba a Muzeum mořské a vnitrozemní fauny a flory v Jaworzi. Ostatní specializovaná muzea jsou věnována sklu a bižuterii (Jablonec), kočárům (Čechy pod Kosířem), papírovým modelům a stavebnicím Merkur (Police nad Metují), a také opolské písni (Opolí), filumenii (Bystrzyca Kłodzka) a zařízení používaných v domácnostech (Ziębice). Seznam těchto objektů prezentuje obrovskou různorodost, mnoho z těchto objektů je unikátních, proto se zdá, že jsou velkým potenciálem pro rozvoj příhraničního cestovního ruchu kulturní povahy.

e. vojenské a martyrologické objekty

Vojenská kulturní turistika je jednou z hlavních forem kulturní turistiky a je populárním cílem zájmu turistů, a to jak v Polsku, tak i v jiných evropských zemích. Jedná se o turistiku zaměřenou na poznávání historických míst bitev, pevností a obranných objektů, objektů spojených s významnými historickými postavami (vůdci, velitelé, váleční hrdinové), závodů na výrobu vojenské techniky, bunkrů, krytů, muzeí shromažďujících vojenské památky a techniku, a také míst izolace, uvěznění a genocidy. Vojenská turistika má velký poznávací, vzdělávací a výchovný význam, čímž přispívá k reflexi nad tragickými válečnými událostmi, hrdinstvím hrdinů a utrpením obětí a zdůrazňuje význam míru jako nadřazené hodnoty.

Koumaná oblast se vyznačuje vysokým počtem vojenských a martyrologických destinací. Vzhledem k omezenému objemu této práce bylo vybráno 14 nejcennějších objektů – unikátních, charakteristických pro předmětnou oblast a různorodých z pohledu charakteru, stylu, epochy a určení.

V rámci klasifikace prezentovaných militárních destinací z hlediska vzniku lze rozlišit tři hlavní skupiny objektů:

- Vzniklé (nebo přestavěné) ve II. pol. XVIII. století – do této skupiny patří: pevnost Srebrna Góra, kladská pevnost, pevnost Nisa a pevnost Josefov;

- Vzniklé před nebo během II. světové války – československé opevnění (mezi jinými pevnosti Hanička, Dobrošov, Bouda, dělostřelecká tvrz Opava-Milostovice), komplex Riese, či Muzeum Gross-Rosen;
- Vzniklé v posledních letech – Muzeum parašutismu a speciálních vojsk ve Visle.

Z hlediska povahy staveb lze rozlišit následující skupiny vojenských objektů:

- Pevnosti - budované již v raném středověku jako opevnění – hradby s věžemi, jejichž úkolem bylo chránit města a jejich obyvatele. V XVII. a XVIII. století byly hradby nahrazovány bastionovými a klešťovými opevněními (Pevnost Kladsko, Pevnost Josefov), v XIX. století na jejich místě vznikaly moderní pevnosti, jejichž hlavní obranné břemeno leželo na prstenci (prstencích) přizpůsobených samostatné obraně tvrzí vysunutých před jádro pevnosti, které obvykle tvořila věž nebo citadela (Pevnost Nisa, Pevnost Srebrna Góra).
- Komplexy opevnění a opevněné oblasti – po I. světové válce, v důsledku rozvoje vojenských možností bylo upuštěno od výstavby velkých tvrzí, které byly snadných terčem dělostřelecké palby, a namísto nich byly tvořeny malé pevnosti rozptýlené na velkém území menších, nejčastěji betonových staveb s různými obrannými funkcemi (oblast československého opevnění – dělostřelecké tvrže Hůrka a Bouda, bunkr Trigonometr či pevnosti Stachelberg, Hanička nebo Dobrošov).
- Martyrologická místa – mezi příklady objektů tohoto typu ve zkoumané oblasti patří Ústřední muzeum vojenských zajatců v Łambinowicích a bývalý koncentrační tábor Gross-Rosen v Rogoźnici. Ústřední muzeum vojenských zajatců dokumentuje fungování dvou zajateckých systémů: německého a sovětského v období II. světové války. V popularizaci této problematiky významnou roli sehrávají také dějiny zajateckého tábora Lamsdorf (od roku 1945 Łambinowice) a pracovního tábora v Łambinowicích. Zločiny, ke kterým došlo v Lamsdorfu, byly spojeny se zřízením jednoho z největších táborových komplexů pro vojáky protihitlerovské koalice v Evropě, který v této oblasti fungoval v letech 1939–1945. Nutno rovněž podotknout, že v okolí vesnice Lamsdorf zajatecké tábory existovaly rovněž již dříve během prusko-francouzské války. I. světové války a po jejím konci také v letech 1945-46 jako tábor pro německé civilní obyvatelstvo čekající na přesídlení do vnitrozemí Německa. Druhým příkladem martyrologických objektů je tábor Gross-Rosen. Gross-Rosen vznikl v srpnu roku 1940 jako odštěpný tábor KL Sachsenhausen, jehož vězňové byli určeni k práci v místním granitovém dolu. V roce 1941 se stal nezávislým koncentračním táborem, a k jeho největšímu rozšíření došlo v roce 1944, kdy kromě hlavního tábora vzniklo cca 100 jeho odštěpných táborů rozmístěných na území celého Dolního Slezska. Celkem táborem Gross-Rosen a jeho odštěpnými tábory prošlo zhruba 125 tisíc vězňů, a odhadovaný počet jeho obětí je cca 40 tisíc.
- Bunkry, kryty, štoly, vojenské závody – nejvýznamnějším příkladem staveb tohoto typu je hornicko-stavební projekt III. Říše vzniklý v letech 1943-45, známý pod krycím jménem Riese (Obr). Komplex Riese zahrnoval podzemí zámku Książ a obrovský systém podzemních štol, hal, bunkrů, chodeb a pozemních staveb. Má se za to, že

zámek Książ měl být novým hlavním sídlem Adolfa Hitlera, zatímco funkce jiných částí komplexu Riese není zcela jasná. Nejpravděpodobnější hypotéza poukazuje na to, že se mělo jednat o kryty pro vojenské potřeby, ačkoliv jsou známy i názory, že zde měla být přemístěna výroba raket V1 a V2, umístěny zde měly být tajné závody na výrobu atomových zbraní či skladována umělecká díla a cennosti odcizené během války.

- Muzea shromažďující exponáty spojené s vojenskými dějinami a současností – do této skupiny patří Muzeum parašutismu a speciálních vojsk podplukovníka Adolfa Pilcha konspiračního parašutisty Zemské armády, které jako jediné v Polsku prezentuje dějiny polského parašutismu a speciálních akcí od dob II. Polské republiky, po současné parašutistické, speciální a výzvědné jednotky. Bohatá expozice muzea zahrnuje: odznaky, značky, ocenění, dokumenty, známky, plakáty, mince, praporky, uniformy, parašutistickou techniku a příslušenství, potápěčskou techniku, výbavu, zbraně, komunikační a dopravní techniku, fotografie, filmy, knihy, časopisy a archivy. Kromě toho muzeum sbírá, odznaky, značky, uniformy a vybavení parašutistických a speciálních vojsk jiných zemí.

Všechny objekty zahrnuté do této kategorie jsou zpřístupněny návštěvníkům (ačkoliv některé z nich jsou vzhledem k podmínkám uzavřené v zimním období), vhodně přizpůsobeny potřebám turistů (různorodé prohlídkové trasy, doprovodné atrakce, gastronomické, sociální a obchodní objekty) a jsou relativně dobře dopravně přístupné.

Zdá se, že potenciální stezka kulturní turistiky tohoto typu zahrnující různorodé, unikátní a bez pochyby nejvýznamnější vojenské a martyrologické objekty polsko-českého pohraničí, bude zajímavým a inovačním produktem cestovního ruchu.

f. technické objekty

Průmyslové dědictví prezentují veškeré objekty průmyslového stavebnictví spojené s výrobní činností: doly, hutě, továrny na stroje, zemědělské potravinářské závody (větrné mlýny, mlýny, pivovary), papírenské závody, textilní závody a mnoho jiných.

Do průmyslového dědictví se nejčastěji řadí technické památky, čili objekty, které jsou svědectvím široce chápané technické myšlenky. Může se jednat např. o objekty spojené s vnitrozemní dopravou (železniční tratě, mosty, viadukty, tunely) či vodní dopravou (kanály, přehrady, loděnice atd.), výzkumně-vědecké objekty (např. planetária), a také obzvláště impozantní architektonická díla, které jsou příkladem inovačních konstrukčních řešení (věže, mrakodrapy, veletržní haly či sportovní objekty). Všechny tyto uvedené objekty jsou označovány za nemovité kulturní statky. Stroje a zařízení, které jsou jejich výbavou, a také exponáty shromážděné v technických muzeích a historická vozidla různého druhu (lokomotivy, vagony, automobily atd.) jsou movitými kulturními statky⁴.

V rámci studie potenciálu bylo vybráno 17 technických objektů, z nichž nejvíce se nachází v podporované oblasti dolnoslezského vojvodství (6 objektů), dále v podporované oblasti slezského vojvodství (3), opolského vojvodství (2) a Moravskoslezského kraje (2).

⁴ Stasiak A.(red), 2009, Geografia turystyki Polski, PWE, za Turystyka w obiektach przemysłowych (POT), 2004

Členění klasifikovaných objektů podle klasifikace průmyslového dědictví⁵:

- objekty těžebního průmyslu (doly):
 - Starý důl Centrum vědy a umění ve Valbřichu
 - Zlatý důl ve Zloteém Stoku
 - Uhelné doly v Nowé Rudě
- objekty těžkého průmyslu (hutě, závody strojírenského průmyslu):
 - Dolní Vítkovice a Landek
- objekty energetického průmyslu (elektrárny):
 - Muzeum plynárenství v Paczkowě
 - Přečerpávací vodní elektrárna Dlouhé Stráně
- objekty spojené se zpracovatelským průmyslem (větrné mlýny, mlýny, lihovary, pivovary, kovárny):
 - Pivovar v Żywci
- objekty papírenského průmyslu (papírny tiskárny):
 - Muzeum papírenství v Dusznikách Zdróji
 - Ruční papírna Velké Losiny
- objekty spojené s keramickým průmyslem (keramické závody, cihelny):
 - Živé muzeum keramiky
- objekty textilního průmyslu:
 - Stará fabrika v Bielsku-Biała
- objekty spojené s železniční dopravou (železniční tratě spolu s nádražními komplexy a železniční infrastrukturou):
 - Historická stanice úzkokolejky v Rudách
 - Železniční muzeum, Jaroměř
- motorová vozidla (osobní a nákladní vozidla, motocykle):
 - Technické muzeum Tatra v Kopřivnici
- jiné objekty:
 - Huť Julia v Piechowicích
 - Fabrika robotů, Łącznik
 - iQLANDIA, Liberec

g. objekty lidové architektury

Objekty lidové architektury, nejčastěji dřevěné nebo s hrázděnou konstrukcí, jsou svědectvím tradic venkovských oblastí a zachovaly se buďto v podobě objektů a statků in situ nebo objektů přemístěných a zpřístupněných návštěvníkům jako skanzenové komplexy. Zkoumaná oblast zahrnuje území pohraničí, na nichž po druhé světové válce došlo k téměř úplné výměně obyvatelstva, v souvislosti s čímž tradice lidové architektury, včetně stavebnictví, byly přerušeny. V důsledku toho tato oblast není z hlediska této skupiny hodnot

⁵ Łabaj M., Metodyka zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego terenów poprzemysłowych, w: Bogactwo dziedzictwa przemysłowego jako wyzwanie i atrakcyjny produkt dla turystyki i rekreacji, Materiały z I konferencji międzynarodowej, Zabrze 10-11.09.2004, Wydawnictwo GWSH, Katowice 2004, s. 107-108.

bohatá. V rámci analýzy jich pro potřeby projektu bylo identifikováno pouze šestnáct, z toho sedm v Polsku a osm v České republice. Nejvýznamnějšími jsou samozřejmě skanzeny, které tvoří celé komplexy budov různé povahy a často reprezentují lokální varianty regionálního stavebnictví. Jsou vybaveny příslušnou infrastrukturou a přizpůsobeny potřebám poznávací turistiky. Z předmětné skupiny se tři skanzeny nacházejí v Polsku, z toho největší v Bierkovicích u Opolí, a čtyři v České republice, přičemž dva z navrhovaných objektů organizačně patří do jednoho komplexu na Vysočině. V České republice je zajímavým chráněným komplexem rezervace venkovské architektury Železný Brod-Trávníky, v Polsku jsou takovým komplexem Domy tkalců v Chełmsku Śląskim. Jednotlivé objekty zachovaných příkladů lidové architektury se dochovaly v Malé Skále a v Dolankách v České republice, a také v Istebné. V posledních letech se rozšířila rovněž nabídka workshopů založených na lidových tradicích, které jsou nabízeny v atrakcích navržených pro Studii v Czermné, Dobkowě a Koniakowě v Polsku a v Rabech v České republice.

h. Lázně

V Polsku je lázněmi oblast, které byl přidělen status lázní, a která současně splňuje pět podmínek stanovených ve čl. 34 odst. 1 bod 1 -5 zákona o lázeňské léčbě⁶, tj.:

⁶ Ustawa z dnia 4 marca 2011 r. o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 73, poz. 390, ze zm.).

- disponuje zdroji přírodních léčebných surovin s potvrzenými léčebnými vlastnostmi dle zásad stanovených zákonem;
- má klima s léčebnými vlastnostmi potvrzenými dle zásad stanovených zákonem;
- v jeho oblasti se nacházejí lázeňská léčebná střediska a zařízení pro lázeňskou léčbu, připravené k provozování lázeňské léčby;
- splňuje požadavky v rozsahu životního prostředí stanovené předpisy o ochraně životního prostředí;
- disponuje technickou infrastrukturou v rozsahu vodní a kanalizační infrastruktury, energetické infrastruktury, v rozsahu hromadné dopravy, a také nakládá s odpady.

V České republice, podobně jako v Polsku, zřízení lázní vyplývá z právních aktů ústřední moci. Lázně musí disponovat příslušnými zdroji, zásobami a zařízeními nezbytnými k těžbě těchto zdrojů. Vlastnické právo k ložiskům zdrojů přísluší státu, a jejich těžba probíhá na základě koncese.

Všechna lázeňská místa zahrnutá do projektu mají status lázní, avšak dodatečnou podmínkou pro jejich zařazení mezi turisticky atraktivní lázně byly krajinné a poznávací hodnoty, tj.: haly pro konzumaci léčivých vod, procházkové haly, kolonády, lázeňská divadla či parky.

V oblasti, která je předmětem této studie, jsou lázeňské lokality rozmístěny nerovnoměrně a oblasti jejich soustředění se nacházejí především ve Středních a Východních Sudetech. Z hlediska zeměpisné polohy zde můžeme rozlišit:

- podhorské lázně – poloha ve výšce 200 – 400 m. n.m. – Bělohrad, Bohdaneč, Cieplice, Czerniawa, Darkov, Kudowa, Polanica, Skalka, Szczawno,
- horské lázně – poloha ve výšce 400 – 800 m. n.m. – Janské Lázně, Jedlina, Jeseník, Karlova Studánka, Kundratice, Łądek, Świeradów.

Z pohledu přírodních léčebných surovin vyskytujících se v oblasti lázní můžeme rozlišit: lázně s léčivými vodami, např.: Cieplice Zdrój, rašelinové lázně – založené na léčbě rašelinou, např. Karlova Studánka a smíšené lázně - s léčivými vodami a rašelinou, např. Kundratice.

Lázeňské lokality disponují kromě možností léčby, umožňujících pobyty v rámci léčebných a rehabilitačních turnusů, rovněž širokou rekreační a poznávací nabídkou. Díky tomu jsou velmi populární destinací pro turisty plánující delší pobyty.

i. přírodní objekty a oblasti

Oblast, která je předmětem této studie, se vyznačuje obrovským přírodním bohatstvím a různorodostí. Vyskytuje se zde mnoho přírodně vzácných oblastí, podléhajících plošné, jak i bodové, formě ochrany. Vzhledem k bohatství poznávacích možností přírodního prostředí byly v tomto dokumentu uvedeny pouze vybrané z nich – nejdůležitější objekty a oblasti nejlépe přizpůsobené potřebám cestovního ruchu. Je samozřejmé, že v některých oblastech, např. národních parcích a přírodních rezervacích, jsou vzhledem k nutnosti přísné nebo částečné ochrany povoleny pouze vybrané formy turistiky a pohybovat se lze pouze po

k tomu určených stezkách a trasách. Ve studii byly zohledněny pouze ty oblasti a místa, které mají dosti velkou turistickou kapacitu, a které mohou být využívány k hromadné turistice.

Vzhledem ke specifické zeměpisné poloze polsko-českého pohraničí jsou v této oblasti dominujícím geomorfologickým typem horské oblasti. Podporovaná oblast zahrnuje celé pásmo Sudet a západní části Beskyd. Dále se zde vyskytují hornatiny, vysočiny, a menší míře nížiny. Uvedené přírodní oblasti a objekty lze klasifikovat podle formy ochrany přírody jako:

- národní parky: Krkonošský národní park a Národní park Stolové hory;
- přírodní rezervace: Adršpašsko-teplické skály, Rašeliniště pod Zieleńcem, Velké mechové jezírko Rejvíz, Zemská brána;
- chráněné krajinné oblasti: Chráněná krajinná oblast Chełmy, Chráněná krajinná oblast Jeseníky, Chráněná krajinná oblast Opavských hor, Chráněná krajinná oblast slezských Beskyd, Chráněná krajinná oblast Beskydy a Żywiecka chráněná krajinná oblast
- geoparky: Krkonošský národní park, Hora sv. Anny a Železné hory

Kromě toho zde lze zmínit jeskyně (Medvědí jeskyně a Bozkovské jeskyně) a přírodní atrakce vytvořené člověkem, mezi něž patří: parky a botanické zahrady (Arboretum ve Wojsławicích), zoologické zahrady (Ostrava, Liberec, Dvůr Králové) a paleontologická stanoviště (Park vědy a zábavy v Krasiejowie).

Mezi dominující formy turistiky, které lze úspěšně rozvíjet v uvedených přírodních oblastech, patří rekreační turistika zahrnující výlety a pěší túry, jízdu na kole a poznávací turistiku. Uvedené přírodní atrakce mohou být cílem individuálních i skupinových výletů, rovněž je lze spojit do jedné zajímavé různorodé turistické stezky spojující různorodost z hlediska povrchu, charakteru a významu přírodních objektů.

j. aktivní turistika

Vysoké přírodní hodnoty podporované oblasti, především horské oblasti Sudet a Karpat (Beskydy), generují vysoký potenciál pro rozvoj aktivní turistiky. Dominující formou aktivní turistiky v podporované oblasti je sjezdové lyžování a běh na lyžích, a dále horská cykloturistika, horolezectví a vodní turistika. Silnou stránkou podporované oblasti a její naprostou výhodou v konkurenční převaze je široce chápáná horská turistika.

V důsledku analýzy bylo v oblasti studie oceněno 32 atrakcí aktivní turistiky, z toho 18 na území Polska a 14 v České republice.

Nejvíce atrakcí aktivní turistiky se nachází v podporované oblasti dolnoslezského vojvodství (9) a slezského vojvodství (8). Lyžařskou turistiku zastupuje až 20 lokalit a oblastí, a mezi nimi: Polana Jakuszycka, Szklarska Poręba, Karpacz, Zieleniec, Czarna Góra, Skiaréna Jizerky, Skiregion.cz – Harrachov, Špindlerův Mlýn, Ski Resort Černá hora – Pec pod SNĚŽKOU, Deštné v Orlických horách, Ski Kouty nad Desnou, Červenohorské sedlo, Karlov pod Pradědem, Ski Bílá, Ustroň, Visla, Korbielów a Szczyrk a dva skokanské můstky: Skokanský můstek Adama Małysz ve Visle a Skokanský můstek v Harrachově.

Další formou aktivní turistiky je z hlediska popularity horská turistika klasifikovaná v oblastech: Oblast MTB Sudety, brány (uzly): Srebrna Góra, Walim, Głuszycy, Singletrail pod Smrkem, Rychlebské stezky a Horské cyklostezky ENDURO TRAILS v Bielsku-Biała.

Vodní turistiku zastupuje rafting (sjezdy ve člunech Bardským průlomem), kajakové sjezdy řeky (Malá pánev) a vodní turistika pojezerních oblastí (Żywiecké jezero).

Ostatními formami aktivní turistiky v podporované oblasti jsou: horolezectví (horolezecké skalky Sokoliki), lanový park (Park Linowy Skalisko), široce pojatá horská turistika (JEŠTĚD, hora Žar), stezka a vyhlídkový bod (Stezka v oblacích Dolní Morava).

3. Závěr

Ve studii potenciálu zpracované Zhotovitelem prezentující atrakce s nejlépe vyvinutou dostupností podle shora uvedených kritérií bylo zohledněno celkem 213 turistických atrakcí, z toho 109 v Polsku a 104 v České republice. Nejpočetněji je zastoupena aktivní turistika (32 atrakcí), hrady a zámky (26) a muzea a galerie (25). Zatímco v nejmenším počtu jsou zastoupeny vojenské objekty (14), objekty lidové kultury (16) a lázně (18).

Charakteristickým prvkem polsko-českého pohraničí jsou horské oblasti s vysokým potenciálem pro rozvoj aktivní a přírodovědné turistiky. Horské a podhorské oblasti převažují ve středozápadní a jihovýchodní části podporované oblasti a zahrnují celý řetězec Sudet a západní části Karpat (Beskydy). Na tomto území se nabízejí skvělé podmínky pro provozování pěší turistiky, lyžování, cyklistiky a také poznávací turistiky zaměřené na poznávání a obdivování přírodních oblastí tj. národní parky, chráněné krajinné oblasti či přírodní rezervace.

Pokud se jedná o celek turistických atrakcí, je zde nejpočetněji zastoupeno Dolnoslezské vojvodství, které rozlohou, po opolském vojvodství, zahrnuje největší území podporované oblasti (dvojnásobně nebo trojnásobně větší nežli ostatní regiony). Dále se z hlediska počtu zahrnutých atrakcí umístily: podporovaná oblast ve slezském vojvodství (29) a Královéhradecký kraj (29).

Tab. 3. Turistické atrakce zohledněn ve studii potenciálu podle druhu atrakce a administrativního celku.

p.č.	Druh atrakce	Dolnoslezské vojvodství	Opolské vojvodství	Slezské vojvodství	Královéhradecký kraj	Liberecký kraj	Moravskoslezský kraj	Olomoucký kraj	Pardubický kraj	TOTAL
1	Územní rozvržení měst	5	2	4	3	2	1	1	2	20
2	Hrady a zámky	6	2	1	4	5	2	3	3	26
3	Sakrální objekty	9	2	2	2	2	1	3	1	22
4	Muzea a galerie	5	2	3	4	2	2	3	4	25
5	Vojenské a martyrologické objekty	4	2	1	4	0	1	0	2	14
6	Technické objekty	6	2	3	1	1	2	2	0	17
7	Objekty lidové	4	1	3	1	3	0	1	3	16

	architektury									
8	Lázně	9	0	1	2	1	2	2	1	18
9	Přírodní objekty a oblasti	6	3	3	4	2	3	1	1	23
10	Aktivní turistika	9	1	8	3	5	2	3	1	32
TOTAL		63	17	29	28	23	16	19	18	213

Zdroj: vlastní zpracování

Největší koncentrace atrakcí (počet atrakcí v členění na administrativní podporované oblasti v poměru k rozloze) se vyskytuje v podporované oblasti Slezského vojvodství a Libereckého kraje, dále v Královéhradeckém kraji a podporované oblasti Dolnoslezského vojvodství.

Nejmenší koncentrací turistických atrakcí se vyznačuje Opolské vojvodství a v dalším pořadí Moravskoslezský kraj. Území Opolského vojvodství zahrnuje především nížiny bez důležitějších přírodních atrakcí (kromě Jurského parku v Krasiejowie a hory sv. Anny), v malém počtu jsou zde také přírodní poznávací střediska (kromě Paczkowa, Nisy, Opolí). Moravskoslezský kraj je průmyslovým silně urbanizovaným regionem a turistické atrakce se v této oblasti v hojném počtu vyskytují pouze v regionu Beskyd a jednotlivě v rámci velkých městských aglomerací Opavy a Ostravy.

Tab. 4. Ukazatel hustoty turistických atrakcí v podporované oblasti.

region	počet atrakcí* na 100km ²	počet turistů na 1km ²
Dolnoslezské vojvodství**	6,07	149
Opolské vojvodství	1,81	43
Slezské vojvodství**	6,94	233
Královéhradecký kraj	5,88	243
Liberecký kraj	7,27	273
Moravskoslezský kraj	2,95	150
Olomoucký kraj	3,41	114
Pardubický kraj	3,98	98

počet atrakcí* na 100km ²				
1,59 – 2,73	2,74 – 3,86	3,87 – 5,00	5,01 – 6,14	6,15 – 7,27
počet turistů na 1km ²				
43 - 88	89 - 134	135 - 180	181 - 226	227-273

*zohledněných ve studii potenciálu

**podporovaná oblast

Zdroj: vlastní zpracování na základě <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>, <https://www.czso.cz/csu/czso/16-tourism-4ahp43fe6j>

Nutno podotknout, že územní rozmístění turistických atrakcí splňujících kritéria této studie je nerovnoměrné a soustředí se v hlavních turistických regionech oblasti, tj. Krkonoše, Český ráj, Stolové hory, Orlické hory, Kladská kotlina, Jeseníky a Beskydy (Fig. 2). Charakteristickou vlastností oblasti je velký počet atrakcí pro aktivní turistiku, v rozsahu přírodních objektů a oblastí, a také v rozsahu kulturních atrakcí (hradů a zámků, muzeí a galerií a sakrálních objektů).

Turistické hodnoty a atrakce prezentované a popsané v této studii tvoří základ pro vytvoření společných, tematických, značkových turistických stezek zahrnujících turistické atrakce z území podporované oblasti. Na základě stanovených kritérií lze rozlišit: dvě přírodní stezky, osm kulturních stezek a jednu stezku spojující kulturní a přírodní hodnoty – lázeňskou stezku (Tab. 5).

Tab.5. Návrh společných tematických stezek kulturní a přírodní turistiky v podporované oblasti.

P.č	Název stezky	Druh stezky	Počet objektů na stezce	Číslování objektů na stezce
1.	Územní rozvržení měst polsko-českého pohraničí	kulturní	20	1-20
2.	Hrady a zámky polsko-českého pohraničí	kulturní	26	21-46
3.	Sakrální objekty polsko-českého pohraničí	kulturní	22	47-68
4.	Muzea a galerie polsko-českého pohraničí	kulturní	25	69-93
5.	Vojenské a martyrologické objekty polsko-českého pohraničí	kulturní	14	94-107
6.	Technické objekty polsko-českého pohraničí	kulturní	17	108-124
7.	Objekty lidové architektury polsko-českého pohraničí	kulturní	16	1125-140
8.	Lázně polsko-českého pohraničí	přírodně-kulturní	18	141-158
9.	Přírodní objekty a oblasti polsko-českého pohraničí	přírodní	23	159-181
10.	Aktivní turistika polsko-českého pohraničí	přírodní	32	182-213

Zdroj: vlastní zpracování

Všechny uvedené turistické stezky jsou přeshraniční povahy, s jejich navrhovaným průběhem vede ze severozápadu na jihovýchod. Nutno však podotknout, že turistické atrakce jednotlivých tematických stezek byly zvoleny takovým způsobem, že je turisté mohou zkracováním nebo prodlužováním tras libovolně konfigurovat, nebo spojovat turistické atrakce jednotlivých stezek podle kritéria zeměpisného dosahu. Turistické atrakce a hodnoty tvořící jednotlivé stezky jsou nejcennějšími a nejunikátnějšími objekty pohraničí, avšak vyznačují se velkou různorodostí z pohledu významu a úrovně. Mezi ně patří objekty, které jsou turistickými atrakcemi mezinárodního významu, např. Krkonošský národní park, zámek v Litomyšli či Kostely míru v Jaworu a Svídnici, ale také atrakce a hodnoty národní a regionální povahy.

Prezentované stezky jsou různorodé z pohledu délky a velikosti objektů, které se na nich nacházejí, a tím i čas nezbytný pro návštěvu jednotlivých atrakcí se může velmi lišit a někdy být i těžko odhadnutelný (především v případě stezek přírodní povahy). Naprostá většina prezentovaných kulturních stezek se vyznačuje dobrou dopravní dostupností a bez problému je možné po těchto stezkách cestovat v prostředcích silniční dopravy (automobil, hromadná doprava) a železniční dopravy. Objekty nacházející se podél přírodních stezek jsou obvykle vybaveny parkovišti, z nichž je možné vyrazit na pěší túry, na kolo, na lyže či na vodu.

Pro shrnutí je nutno zdůraznit skutečnost, že výběr objektů a turistických atrakcí a jejich systematizace prostřednictvím vytvoření návrhů společných, značkových, tematických turistických stezek prezentovaných v podobě tabulek a mapy jsou nezbytným základem/databází pro skutečné vyznačení těchto stezek v terénu. Další etapy aktivit by se měly opírat o jednotné značení objektů, které jsou součástí jednotlivých stezek a o ustanovení příslušných koordinátorů pečujících o jejich stav.

4. Doplnění

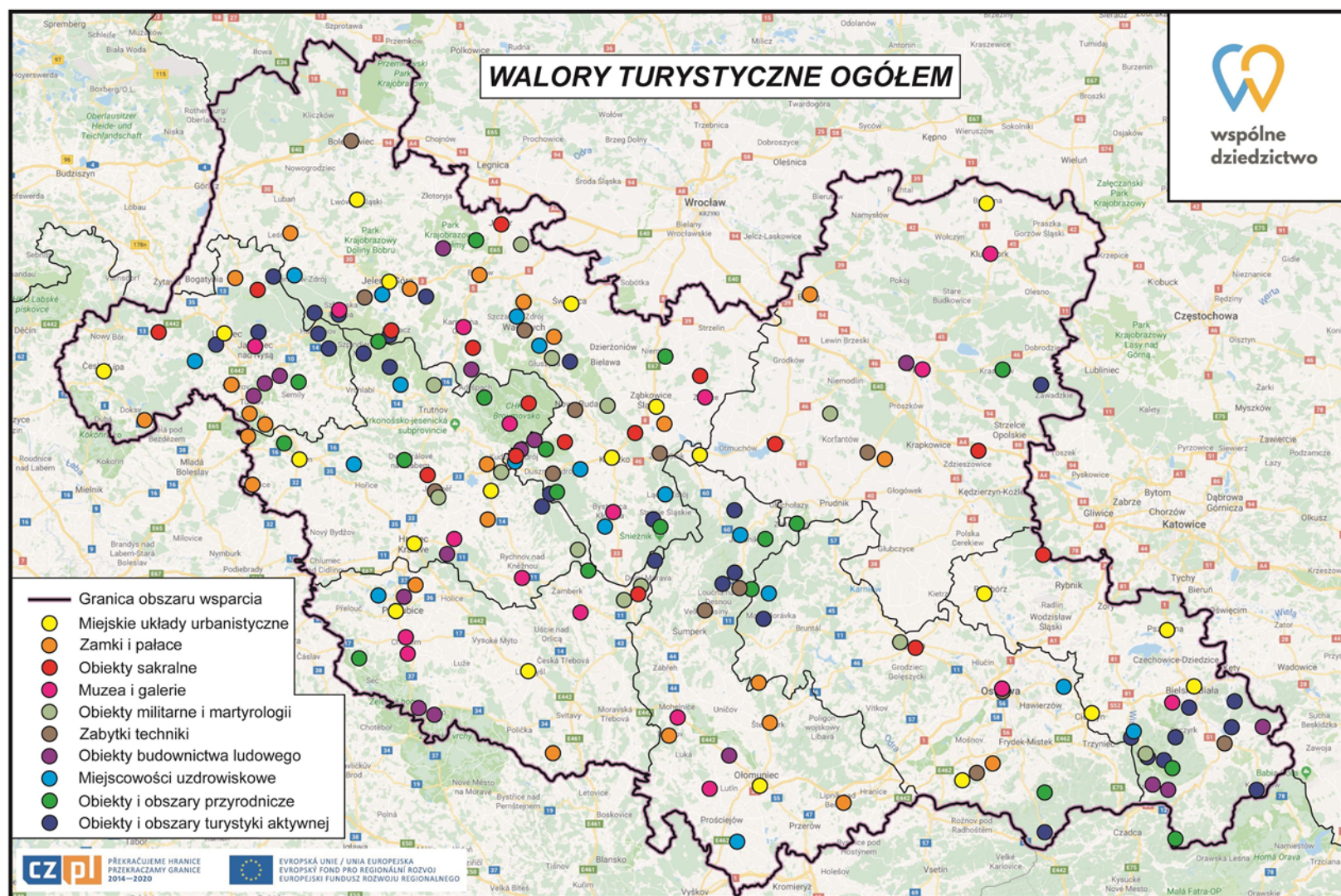
Vzhledem ke skutečnosti, že cílem projektu „Společné dědictví“ je zvýšení zaměstnanosti v podporované oblasti prostřednictvím podpory cestovního ruchu, je rovněž důležité určení míst s velkým potenciálem pro zvýšení turistické atraktivity.

Cílem partnerů projektu je zajištění, prostřednictvím propagace, příslušných podmínek pro rozvoj cestovního ruchu, a tím i obohacení turistické nabídky pohraničí. Díky tomu by cestovní ruch měl být vyváženější a přinášet prospěch obyvatelům většího území.

Za účelem realizace toho cíle se partneři projektu dohodli na rozšíření studie prostřednictvím určení atrakcí formou tabulek počet, které jsou významné pro rozvoj cestovního ruchu. Jedná se o místa s turistickým zázemím, a zároveň vyznačující se turistickým potenciálem. Vyznačují se velkým významem pro cestovní ruch v regionu a vzhledem ke své povaze také různou úrovní turistického přizpůsobení (sakrální objekty, přírodní objekty, technické památky a jiné, které z technických a organizačních důvodů nebylo možné zahrnout do první části studie). Široký seznam objektů uvedených v Doplnění

na základě tematických stezek navržených ve studii bude základem pro další práce v rámci projektu „Společné dědictví“.

Fig. 2. Turistické atrakce podporované oblasti programu Interreg V-A celkem

Zdroj: vlastní zpracování.